

Jagatud hooldusõiguse õiguslik regulatsioon

TRIIN UUSEN-NACKE

TARTU RINGKONNAKOHUS

Vanema ja lapse õigussuhe

Rooma õigus isa võim laste üle (*patria potestas*) / Saksamaal kuni 1958 isa arvamus

20. sajand → laste õigused esikohal “**vanema võim**” asendub seadustes “**vanema hoolitsusega**”

Olemus

1) lapse täisealiseks saamiseni esikohal vanemlik hoolsuskohustus

2) täisealise lapse ja vanema õigussuhe läheb üle üldiseks sugulusest tulenevaks õigussuhteks

Vanema õigused → lapse huvides seatud kohustustega seotud

Hooldusõiguse kuuluvus

Lapse täisealiseks saamiseni mõlemal vanemal, kui mõlemal vanemal on hooldusõigus (PKS §116 lg 1)

Vanemate lahuselu korral vastastikusel kokkuleppel

Ühe vanema esindusõigus PKS § 120

Vanem esindab last üksinda, kui:

- tal on lapse suhtes ainuhooldusõigus**
- talle on selles asjas PKS § 119 kohaselt otsustusõigus üle antud**
- kui ühise tahteavalduse tegemine põhjustaks lapse huvidega vastuolus oleva viivituse**

Suhtlusõigus PKS § 143 /isiklik õigus

Lapse õigus isiklikult suhelda mõlema vanemaga

Mõlema vanema kohustus suhelda lapsega (kui vanem ei soovi?)

Mõlema vanema õigus suhelda lapsega

Vanemate autonoomia kokkuleppe sõlmimisel

TsMS § 561. Asja lahendamine kokkuleppel

(1) Last puudutavas menetluses peab kohus nii vara kui võimalik ja igas menetlusstaadiumis püüdma suunata asjaosalisi asja kokkuleppel lahendama.

Välistada suhtlemine ühe vanemaga?

Vaidluse korral kontrollib kokkuleppe vastavust lapse huvidele

Perekonnaelu juurde kuulub ka vanema õigus olla koos oma lapsega, sõltumata sellest, millised on vanemate omavahelised suhted.

EIK 21.12.2010 – 20578/07 (Anayo/Saksamaa).

RKTKo: 3-2-1-35-16

vanem saab lapse viibimiskoha määramise õigust taotleda alternatiivselt kahel materiaalõiguslikul alusel:

1) taotleda lapse viibimiskoha määramise küsimuses endale otsustusõigust PKS § 119 alusel

2) nõuda lapse viibimiskoha määramise osas ühise hooldusõiguse lõpetamist ja selles osas ainuhooldusõiguse endale andmist PKS § 137 lg 1 alusel

Vanemate kooselu lõppedes

Püsiva elukoha mudel

Vahetusmudel

shared residence, résidence alternée, Wechselmodell, alternatiivne või pariteetne elukoht

Pesamudel

lapse elukoht püsib, vanemad teostavad lapse elukohas hooldusõigust vaheldumisi

Vahetusmudel (*Heilmann, Hennemann*)

Eelduslikult mõlemal vanemal hooldusõigus

Puudub üks „hooldusõigust teostav“ ja üks „suhtlusõigust teostav“ vanem

Lapsel puudub üks kindel elukoht (kui on 40% ühe vanema juures?)

Mõlemad vanemad vahetavad lapse „hoidmist“ perioodiliste ajavahemike (päevad, nädalate või kuude) järel

RKTKm 2-17-3347, 07.12.2018

Iseenesest võib kohus lapse huvidest lähtuvalt määrata, et **laps viibib vaheldumisi kummagi vanema juures võrdse aja.**

Nimetatud vanema hooldusõiguse teostamise viis vastab ka arengutele Euroopa riikide perekonnaõiguses.

Euroopa Nõukogu 2. oktoobri 2015. a resolutsiooni kohaselt peaksid liikmesriigid seadma eesmärgiks tagada vanemate võrdsus ning p-s 5.5 on välja pakutud, et seaduses peaks olema võimalik vahelduva elukoha printsiibi rakendamine pärast vanemate lahkuminekut, välja arvatud juhtudel, mil ohus oleks lapse heaolu või tegemist oleks perevägivallaga

Kohtumenetluses

Motiivid

Vanema soov:

- jätta muutumatuks senine elu- ja töökorraldus
- osaleda lapse igapäevaelus võimalikult palju
- elatise maksmise kohustusest vabanemiseks

Luksus?

Linnades/asulates kohaldatav mudel?

Euroopas (*Balomatis*)

Mida avatum ja võrdõiguslikum on ühiskond

Rootsi	reegel, ka vanemate vastuseisu puhul
Taani	hinnanguliselt iga viies laps (2016)
Prantsusmaa	1993 alternatiivne viis
Hispaania	pesamudeli kõrval samaväärne
Itaalia	2006
Saksamaa	2017 ka vanemate vastuseisu puhul
Belgia	reegel

Lapsega suhtlust korraldav kohtulahend ja selle täitmine
Võrdlev analüüs

https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/suhtlusoiguse_uuring27112017.pdf

Suhtlusõiguse teostamine *(BGH, XII ZB 601/15)*

- Suhtlusõiguse teostamisega on hooldusõigus alati piiratud
- Millise ulatusega, on kvantitatiivne küsimus ja ei mõjuta hooldusõiguse ja suhtlusõiguse suhet
- Seadus ei sisalda kontakti miinimumi või praktikas tavapärasest nädalavahetusel suhtlemist

Perekonnaseadus

Seadus võimaldab suhtlusõigust määrata võrdsete osadena (ka siis, kui üks vanem on vastu)

- Seadusest ei tulene, et see oleks lapse huve kahjustav
- Puudub kohustus määrata **lapse üks peamine elukoht**
- Raskused võivad tulla elukoha määramisel, avalik-õiguslike tagajärgede puhul nt lastetoetuste maksmisel

Otsustavaks lapse heaolu

Vanemate vaheline koostöö

Vahetusmudeli kohaldamise eeldused

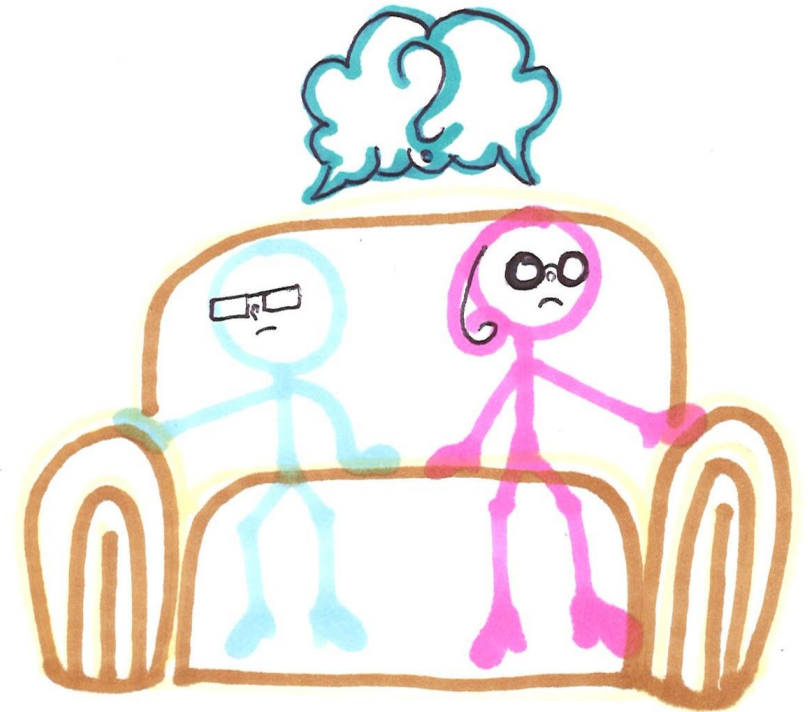
Vanemate kasvatuslikud võimed

Lapse side vanematega

Kontinuiteet

Lapse soov

Vanemate kooperatsiooni-
ja kommunikatsioonivõime

Mõlema vanemaga suhtlemine on lapse huvides

Vanemad ei pea olema üksmeelel selles, et vahetusmudel on parim
Vastab konkreetse juhtumi puhul lapse huvidele kõige paremini

Lojaalsuskonflikt?

Kohus määras lapsele vahelduva elukohta. Laste ema elab Rāpinas, isa Võrus.

Lapsed soovivad olla mõlema vanema juures. Isa töötab vahetustega, sellel ajal hoolitsevad laste eest vanavanemad.

Kas vanemate elukohtade lähedus, tee pikkus kooli või lasteaeda on oluline?

Eelnõu PKS § 143 lg 2²

Annaks kohtule võimaluse otsustada või kinnitada vanemate kokkulepe, mis näeb ette lapse vahelduva elukoha mõlema vanema juures.

Loetelu põhimõtetest, millega kohus saab sellise suhtlemise üle otsustamisel arvestada:

1) lapse vanust ja arvamust;

2) vanemate võimet ja valmisolekut last puudutavates küsimustes

koostööd teha, samuti nende isiklike suhteid ja olukorda;

3) vanemate elukohtade vahelist kaugust, samuti kaugust vanemate

elukohtade ja lapse kooli vahel.

- Sätte eeskujuks Commission on European Family Law poolt välja töötatud printsiibid vanemliku vastutuse kohta (printsip 3:20 lg 2).